

ศึกษาวิเคราะห์พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเหนือ เรื่องมัลย์โผดโลก

An Analytical Study of Northern Indigenous Sermon Entitled Malaiphodlok

พระบุญชลิต อตถกาม (เชื่อนควบ)

พระมหาวิเศษ ปญญาวชิโร

Phra Bunchalit Atthakamo (KheuenKhuap)

Phramaha Viset Panyavajiro

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University Lanna Campus

Corresponding Author, E-mail: bunchalitkheuenkhuap@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติและความสำคัญของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเหนือ เรื่องมัลย์โผดโลก 2) เพื่อศึกษาเนื้อหาและโครงสร้างของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเหนือ เรื่องมัลย์โผดโลก 3) เพื่อวิเคราะห์พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเหนือ เรื่องมัลย์โผดโลก เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร คัมภีร์ วารสารและวิทยานิพนธ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประวัติความเป็นมาเรื่องพระมัลย์นี้ สันนิษฐานว่ามีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยหรือก่อนหน้านั้นแล้ว เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับนรก สวรรค์ คนที่ตกนรกและผู้ที่อยู่บนสวรรค์ คนที่ได้ฟังหันมานับถือพระพุทธศาสนา วรรณกรรมเรื่องพระมัลย์มีเขียนไว้หลายสำนวน มีทั้งสำนวน ภาคเหนือ ที่เป็นสำนวนท้องถิ่น เป็นสมุดข่อยและฉบับใบลานและใช้ภาษาถิ่นในการจดจาร อักษรธรรมล้านนา เผยแพร่ด้วยสำนวนภาษาเฉพาะท้องถิ่นตน 2) การศึกษาเนื้อหาและโครงสร้างของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเหนือ เรื่องมัลย์โผดโลกทำให้ทราบถึงคำสอนในเรื่องนี้ไม่ให้ประมาทในการใช้ชีวิตเพราะผลของกรรมที่จะได้รับหากทำผิดศีลธรรมตามหลักศาสนาจะส่งผลร้ายไปถึงภพหน้า ธรรมเรื่องมัลย์โผดโลกจึงเป็นการสอนจริยธรรม 3) จากการวิเคราะห์พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเหนือ เรื่องมัลย์โผดโลก พบว่าผู้ประพันธ์ใช้แนวคิดจากเนื้อหาคำสอนในพระไตรปิฎกเอาสาระธรรมมาสร้างวรรณกรรมที่เน้นจุดเด่นเรื่องผลของกรรม โดยบรรยายภาพที่สะท้อนความรู้สึกทั้งทางบวกและทางลบ คือผลของการทำดีจะทำให้ได้ไปสวรรค์ หากทำชั่วจะ

ได้ไปสู่่นรก เป็นวรรณกรรมคำสอนที่เข้าเกณฑ์พุทธจริยศาสตร์ทั้ง 3 ระดับ

คำสำคัญ : พระธรรมเทศนา, พื้นเมืองเหนือ, มลายีโฟดโลก

Abstract.

This Research article aims to 1) study the history and significance of the northern local sermon, Malai Phot Lok, 2) study the content and structure of the northern local sermon, Malai Phot Lok, and 3) analyze the northern local sermon, Malai Phot Lok. This is a documentary research, collecting data from books, documents, scriptures, journals, and theses. The data was analyzed by descriptive method.

The research results found that 1. The history of Phra Malai is assumed to have existed since the Sukhothai period or earlier. It tells stories about hell, heaven, people who fall into hell and people who live in heaven. People who listen to it turn to Buddhism. The literature of Phra Malai has been written in many versions, including the northern version, which is a local version, a palm leaf book, and a local language used in recording. The Lanna Dharma script was disseminated in a local language. 2. The study of the content and structure of the northern local sermon, Malai Phot Lok, reveals the teachings on this matter: not to be careless in life because the consequences of karma if one commits immoral acts according to religious principles will have bad effects on the next life. The teaching of Malai Phot Lok is therefore a teaching of ethics. 3. From the analysis of the northern native sermon, Malai Phot Lok, it was found that the author used the concept from the teachings in the Tripitaka to take the essence of the Dharma to create literature that emphasizes the results of karma by describing images that shake both positive and negative feelings, that is, the result of doing good will lead to heaven, if doing bad will lead to hell. It is a teaching literature that meets the criteria of Buddhist ethics at all 3 levels.

Keywords: Sermon, Northern indigenous, Malaiphodlok

บทนำ

วิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีการถ่ายทอดความคิดสืบเนื่องกันมานาน โดยเฉพาะแนวคิดแบบอินเดียและพระพุทธศาสนาที่คนไทยได้เลือกสรรมาประพฤติปฏิบัติแล้วสามารถหล่อหลอม ประยุกต์ใช้เป็นของตนเองอย่างเหมาะสม (ฟิลิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์, 2550: 69) ในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเฉพาะชาวล้านนาปราชญ์พื้นบ้านได้ประพันธ์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาขึ้นมาเป็นจำนวนมากโดยเล็งเห็นความสำคัญของหลักธรรมที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต จึงมีการสอดแทรกคำสอนและเรื่องราวที่น่าสนใจไว้ในวรรณกรรม โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือ เพื่อเป็นเนื้อหาให้พระภิกษุสามเณรใช้เทศน์ให้พุทธศาสนิกชนฟังเพื่อกล่อมเกลาคำความคิดแล้วนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตทั้งส่วนตัวและส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคม มีงานวรรณกรรมจำนวนมากที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวพุทธล้านนา ที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ และปัจจุบันก็ยังคงใช้เทศน์กันอยู่ทั่วไปเช่นคัมภีร์ธรรมเรื่องมหาวีรียาภ มาลัยโศลก (มาลัยโปรดโลก) ทั้งสองเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมที่ส่งเสริมศีลธรรมจริยธรรมของพระพุทธศาสนาเนื้อหาในคัมภีร์เป็นสื่อถ่ายทอดพุทธธรรมและปรัชญาทางศาสนา ที่เผยแผ่สู่คณะศรัทธาได้อย่างกว้างขวางทำให้ประชาชนมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจและได้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต ได้ทำการบันทึกหลักธรรมของพระพุทธศาสนาสืบทอดให้อนุชนได้ศึกษา หลักพุทธธรรม เรื่องพระมาลัยสูตร เป็นวรรณกรรมที่ชาวพุทธในประเทศไทยรู้จักดี แต่ส่วนมากก็ไม่ทราบอย่างชัดเจนถึงความเป็นมาของพระมาลัยสูตรและไม่ทราบนามของผู้แต่ง พระยาอนุমানราชชนให้คำอธิบายว่าเค้าเรื่องเดิม ของมาลัยสูตรเป็นวรรณกรรมภาษาบาลีชื่อมาลัยยสูตรเป็นคัมภีร์นอกนิบาตมีหลักธรรมต่าง ๆ ในพระไตรปิฎก มีคติในทางมหายานมีความเข้าใจว่ามีพระภิกษุรูปหนึ่ง ในประเทศศรีลังกาเป็นผู้ที่แต่งพระมาลัยสูตร เป็นภาษาบาลีเมื่อ ปี พ.ศ. 1696 เปลื้อง ณ นครได้กล่าวไว้ว่าพระมาลัยคำหลวงเค้าโครงเดิมเป็นภาษาบาลีชื่อพระมาลัยยสูตร มีมาก่อนตั้งกรุงสุโขทัยประมาณ 100 ปี ส่วนความเชื่อของพุทธศาสนิกชน เรื่องนรก สวรรค์ บาป บุญ และโลกของพระศรีอริยเมตไตรยนั้น เป็นวิถีความเชื่อที่ชาวพุทธทั้งหลายนำมาปฏิบัติ เช่นการทำบุญทำกุศลเป็นการสร้างบุญบารมี ด้วยหวังที่จะไปเกิดบนสวรรค์จะได้เสวยความสุขและที่สำคัญจะได้เกิดทันศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยถึงแม้ว่าจะไม่พบหลักฐานอย่างชัดเจนเกี่ยวกับที่มาของผู้แต่งเรื่องพระมาลัยสูตรแต่เนื้อหาของเรื่องก็มีอิทธิพลต่อชาวพุทธอย่างมากในเรื่องของความเชื่อ (เปลื้อง ณ นคร, 2515: 54) พระมาลัยสูตรแต่งเป็นภาษาไทยแทรกภาษาบาลีเล็กน้อยในบางแห่ง ลักษณะคำประพันธ์เป็นร้อยสุภาพ บางตอนคล้ายกาพย์ยานี มีคาถาบาลีสั้น ๆ แทรกอยู่หน้าบทมีโครงสี่สุภาพตอนบทไหว้ครูและตอนท้ายของเรื่องการดำเนินเรื่องราบรื่นมีเหตุผลเป็นขั้นตอนดีผู้ประพันธ์ใช้บทสนทนาในการดำเนินเรื่อง ทำนองปูลง-วิสันนาระหว่างพระอินทร์กับพระมาลัยทำให้ทราบว่าเทวดาแต่ละองค์ได้

ทำบุญทำกุศลอะไรมาบ้างก่อนที่จะได้มาเกิดเป็นเทวดาและบทสนทนาระหว่างพระศรีอริยเมตไตรกับพระมาลัยจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดกำลังใจที่จะกระทำความดีเพื่อที่จะได้อยู่ในโลกที่มีแต่ความสุข (สายใจ อินทรมพรรย, 2528: 32) วรรณกรรมบทสวด เรื่องมาลัยโปรดโลกเป็นที่รู้จักของชาวพุทธอย่างกว้างขวางที่ภาคกลางเริ่มตั้งแต่รูปแบบของการสวดพระมาลัยเกิดขึ้นในสมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้รับความนิยมสวดกันโดยทั่วไปอย่างกว้างขวางใน 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการสวดในงานแต่งงาน รูปแบบการสวดในงานศพ และรูปแบบการสวดในงานประเพณี ถ้าหากวิเคราะห์ถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในสมัยนั้น ก็จะพบว่ามีความสภาพทางสังคมที่ยังไม่เจริญประกอบกับความไม่ทันสมัยของโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่เป็นเหตุให้ประชาชนในสมัยนั้นต้องพึ่งพาอาศัยกันรวมถึงการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างสูง การคมนาคมยากลำบากในส่วนของวัฒนธรรมความเชื่อ ประชาชนสมัยนั้นมีความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษและภูตผีปีศาจมีการสื่อสารความเชื่อเหล่านี้ผ่านบทสวดพระมาลัยและมีอิทธิพลต่อจิตใจของประชาชนผู้นับถือศาสนาพุทธเป็นอันมากและเมื่อได้ตีความเนื้อหาคำสอนที่ปรากฏในการสวดพระมาลัยอย่างถ่องแท้แล้วจะเห็นได้ว่าเป็นการมุ่งสั่งสอนให้รู้จักเรื่องบาปบุญคุณโทษแบบข้ามภพข้ามชาติการทำความดีความชั่วที่ตนเองจะได้รับผลในภพชาติต่อไป การกล่าวถึงเรื่องนรก สวรรค์ ท้องฟ้า ทะเล และได้พื้นดินหรือแม้แต่เรื่องของพระศรีอริยเมตไตรยเป็นการอธิบายเรื่องราวในอนาคตอันไกล ซึ่งทั้งหลายทั้งปวงล้วนล้วนแต่เป็นเรื่องที่ไกลตัว ไม่ใช่การสอนเรื่องที่สามารถเห็นผลแห่งการกระทำที่กรรมส่งผลแบบทันทีทันใดหรือการสามารถรับรู้ได้ในชาติปัจจุบัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่องศึกษาวิเคราะห์พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเหนือเรื่องมาลัยโปรดโลกรวมทั้งหลักธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิลล้านนาเพื่อศึกษาประวัติเนื้อหาและโครงสร้างรวมทั้งวิเคราะห์ในเชิงทฤษฎีจริยศาสตร์ที่สอดคล้องกับคำสอนที่มีในเนื้อหาในคัมภีร์เทศนามาลัยโปรดโลกของนักปราชญ์ผู้ประพันธ์ของชาวล้านนา 3 ส่วนวนที่นิยมใช้ในเขตจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูนเพื่อจะได้นำผลของการวิจัยมาใช้ในการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเหนือ เรื่อง “มาลัยโปรดโลก” โดยศึกษาประวัติและความสำคัญของคัมภีร์เรื่องนี้ นอกจากนี้ยังศึกษาเนื้อหาและโครงสร้างรวมทั้งวิเคราะห์ในเชิงทฤษฎีจริยศาสตร์ที่สอดคล้องกับคำสอนที่ปรากฏในเนื้อหาคัมภีร์เทศนามาลัยโปรดโลก ซึ่งเป็นผลงานการเรียบเรียงโดยนักปราชญ์ล้านนา 3 ส่วนวนที่นิยมใช้ในเขตจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน เพื่อจะได้นำผลของการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาประวัติและความสำคัญของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเหนือ เรื่องมาลัย โศดโลกสามสำนวน
- 2) เพื่อศึกษาเนื้อหาและโครงสร้างของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเหนือ เรื่องมาลัย โศดโลกสามสำนวน
- 3) เพื่อวิเคราะห์พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเหนือ เรื่องมาลัย โศดโลกตามหลัก จริยศาสตร์

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Literature) โดยรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง นรทศวรรค์ แล้วตรวจสอบความชัดเจนของประเด็นหลักธรรมในอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์ วิเสส ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง กับเรื่องพุทธจริยศาสตร์ และเรื่องนร ทศวรรค์
- 2) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Literature) จากแหล่งข้อมูล ตำรา เอกสาร บทความ รายงานวิจัยต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวรรณกรรมมาลัยโศดโลก และหลักทฤษฎีจริยศาสตร์
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 4) เรียบเรียง เนื้อหาให้มีความสมบูรณ์ เขียนรายงานการวิจัย
- 5) นำเสนอ ผลงานวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตวิจัย คือ ขอบเขตด้านเนื้อหาที่นำมาศึกษา คือ ศึกษา เนื้อหาคัมภีร์พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเหนือเรื่องมาลัยโศดโลก ที่จัดทำและเผยแพร่โดยนัก ปราชญ์ทางภาคเหนือ ในรูปแบบเอกสารที่เขียนเป็นคัมภีร์เพื่อใช้เทศน์ที่นำมาใช้งานในช่วงเวลา 50 ปี ที่ผ่านมา (นับถึง พ.ศ. 2566) ซึ่งคัมภีร์พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเหนือที่นำมาศึกษา เป็น คัมภีร์ธัมมกระดาช (ลานเทียม) ฉบับที่เผยแพร่ โดย นายอินสม ไชยชมพู ฉบับของนายบุญคิด วัชรศาสตร์และฉบับของพระมหาสกุ มหาวีโร

ผลการวิจัย

1) จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของพระธรรมเรื่องมัลลยโศลกพบว่า มีประวัติความเป็นมาและความสำคัญต่อสังคมล้านนาไม่น้อย สารหลักของพระธรรม เรื่องมัลลยโศลก นั้น คือเป็นวรรณกรรมคำสอนที่บอกเล่าเรื่องนรกสวรรค์ ความเชื่อนี้สืบมาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ซึ่งกล่าวถึงนรกสวรรค์ไว้พอควร ซึ่งพระอรรถกถาจารย์ได้นำมาขยายความไว้ในคัมภีร์ไตรภูมิ ใ้รายละเอียดของนรกสวรรค์ให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำมาเผยแพร่ด้วยการเทศน์ เพื่อนำข้อมูลนี้จากตำราเข้าสู่การรับฟังของชาวพุทธ โดยแต่งเป็นคัมภีร์เทศน์เรื่อง “พระมัลลย” เรื่องนี้แพร่กระจายไปในหมู่ชาวพุทธ ทั้งลาว พม่า เขมร และในประเทศไทยก็มีเรื่องพระมัลลย ทุกภาค ซึ่งมีบทบาทเป็นคำสอนและมีประเพณีที่สืบเนื่อง ชื่อเรื่อง “มัลลยโศลก” ในล้านนา ก็คือ เรื่อง “พระมัลลย” ในที่อื่น มีตำนานว่ามาจากลังกาพร้อมการเผยแพร่มาของพุทธศาสนาผ่านทางพม่า ในประเพณีมหาจุล เช่นเทศน์มหาชาติ ก็มีการเทศ “มัลลยต้น” “มัลลยปลาย” ก่อน ซึ่งการฟังธรรมเป็นกิจกรรมสำคัญทั้งต่อชาวพุทธล้านนาเป็นการสอนให้คนทำดีเว้นชั่ว เป็นการสืบทอดภาษาโบราณ สืบสานการใช้งานวรรณกรรมพื้นบ้านและยังเชื่อมโยงไปสู่ประเพณีอื่น ๆ ด้วย เช่น การทานขันข้าว การถวายตุง การถวายพระธรรมคัมภีร์ ซึ่งเชื่อกันว่าช่วยให้พ้นจากอบายและอุทิศไปหาญาติที่ล่วงลับซึ่งอาจไปเสวยกรรมอยู่ในนรกผลบุญที่ญาติอุทิศไปหาจะช่วยให้พ้นจากความทุกข์ยากนั้นได้และใจความสำคัญของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเหนือ เรื่อง “มัลลยโศลก” คือ

(1) เป็นการแจกแจงผลของการประกอบกรรมดีกรรมชั่ว

(2) เป็นเรื่องที่โน้มน้าวให้คนในสังคมปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หันมาทำกรรมดี ทำให้คนในสังคมมีจิตสำนึกต่อบุญกรรมที่กระทำที่จะส่งผลไม่ว่าชาตินี้หรือว่าชาติหน้า นอกจากนี้ มัลลยโศลก ยังมีคุณค่าด้านภาษาและวรรณกรรมล้านนาด้วย คือ สืบทอดคำศัพท์โบราณ และมีลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่นอย่างชัดเจน วรรณกรรมคำสอน “มัลลยโศลก” มีความงดงามทางด้านภาษาเชิงพรรณนา นอกจากเรื่องคุณค่าด้านภาษาแล้ว ยังมีความรู้เรื่องพิธีกรรมที่เกี่ยวกับล้านนา คือ พิธีตาน (ทาน) ขันข้าว คือการถวายสารับอาหาร เพื่ออุทิศไปหาญาติที่ล่วงลับ นอกจากนี้ยังมีพิธีถวายธรรมใบลานเพื่อให้พระสงฆ์ใช้เทศนาสั่งสอน หรือใช้สวดใช้เทศน์ในพิธีกรรม ซึ่งมีอานิสงส์ คือ ช่วยผู้ล่วงลับให้หลุดพ้นจากความทุกข์ทรมานในนรกอเวจี และยังมีประเพณีการถวาย “ตุง” หรือธง ในหลายวาระโอกาส ซึ่งมีความเชื่อว่า ตุงหรือธงนั้น จะช่วยเกี่ยวกระหวัดเอาสัตว์นรกผู้กำลังทุกข์ทรมานอยู่ในแดนอบายนั้นขึ้นมาจากขุมนรกนั้นได้ ประเพณี ถวายขันข้าวและของใช้ ในวันทำบุญสิบสองเป็ง หรือวันเปรตพลี เพื่ออุทิศไปให้ญาติที่ตกอยู่ในอบาย

2) จากการศึกษาวรรณกรรมเรื่องมัลลยโศลกทั้ง 3 ส่วนพบว่า มีโครงสร้างเหมือนกันประกอบด้วย 6 ส่วน คือ เริ่มต้นเรื่องด้วยบทไหว้ครูและไหว้พระพุทธเจ้า แล้วมีการยกบทสรุปเป็นภาษาบาลีไว้สั้นๆ ประมาณสองบรรทัด เพื่อให้รู้ว่าเค้าเดิมมาจากคัมภีร์ภาษาบาลี หลังจากนั้นจึงเกริ่นนำเข้าสู่เนื้อเรื่อง เนื้อเรื่องเป็นวรรณกรรมคำสอน มีสรุปสุดท้ายเรื่องเป็นหลักธรรมที่ควรประพฤติปฏิบัติ การจบบทเทศเป็นแบบล้านนานิยมที่มักใช้เป็นคำลงท้ายเพื่อบอกให้รู้ว่า ถึงที่สุดของการเทศน์ธรรมบทนี้แล้ว คือคำว่า นิรุติตั้ง ขิยาเนื้อหาของวรรณกรรมเรื่องมัลลยโศลก ส่วนของอินสม ไชยชมพู กับของบุญคิดวัชรศาสตร์คล้ายกันมาก เป็นเรื่องของพระมัลลยไปท่องแดนนรก ส่วนส่วนของพระมหาสกุล มหาวิโร เป็นเรื่องของพระมัลลยไปถวายดอกบัวบนสวรรค์และได้พบกับพระศรีอริยเมตไตรย และทั้งสามส่วนเน้นย้ำเรื่องการทำความดีขึ้นสวรรค์เสวยสุข การทำชั่วจะได้ไปทุกข์ทรมานอยู่ในนรก ซึ่งทั้งสามส่วนเป็นวรรณกรรมร้อยกรองประเภทร่ายยาว เขียนบรรยายโดยใช้โครงเรื่องเดียว ผู้แต่งลำดับเหตุการณ์ไปตามกาลเวลาเรียงลำดับไปตามปฏิทิน โดยยึดแกนเรื่องสำคัญคือทำได้ไปสวรรค์ ทำชั่วตกนรก ตัวละครที่สำคัญ คือ พระมัลลย พระยายมราช พระอินทร์ พระศรีอริยเมตไตรย ฉากคือ นรก กับสวรรค์ และใช้ภาษาล้านนาในการบรรยาย มีภาษาบาลีแทรกอยู่บ้าง

3) จากการวิเคราะห์พบว่าเนื้อหาตามหลักพุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในพระธรรมเทศนา เรื่องมัลลยโศลกทั้ง 3 ระดับพบว่า หลักพุทธจริยศาสตร์ระดับต้นในเนื้อเรื่องกล่าวถึงผลของการทำชั่วว่าจะได้รับผลกระทบ ต้องถูกลงโทษในนรกขุมต่าง ๆ นรกแล้ว แสนจะทุกข์ทรมานเป็นเวลานานมาก ถ้าไม่ยอมถนอมนรกให้ ประพฤติในครองศีล 5 เป็นหลัก หรือปฏิบัติต่อบุคคลรอบตัว ตามหลักธรรม ทศ ทั้ง 6 ในเรื่องพระมัลลย กล่าวถึงหลักธรรมเรื่องการรักษาศีล 5 ไว้ชัดเจนกว่า การกล่าวถึงหลักธรรม ทศทั้ง 6

หลักพุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง สาระของพุทธจริยศาสตร์ระดับนี้ คือ หลักศีล 8 และหลักอกุศลกรรมบถ 10 นั้น เนื่องจากหลักศีล 5 กับ ศีล 8 นั้นมีความซ้ำซ้อนกัน และซ้ำซ้อนกับหลักอกุศลกรรมบถด้วย ถ้านับเรื่องข้อปฏิบัติที่คาบเกี่ยวกับศีล 5 ก็นับว่า ในเรื่องพระมัลลยก็สอนในหลักพุทธจริยศาสตร์ระดับกลางด้วย แต่เมื่อคุปัจจยแวล้อมแล้ว ข้อธรรมต่าง ๆ นั้นเหมือนเจตนาของผู้แต่งเรื่องพระมัลลย จงใจจะสอนชาวบ้านให้เกรงกลัวต่อบาป เพื่อให้สังคมสงบสุข เป็นการสอนเพื่อให้คนอยู่ร่วมกันโดยสันติ

หลักพุทธจริยศาสตร์ระดับสูงเนื้อหาของ พระธรรมเทศนา เรื่อง “มัลลยโศลก” พบว่า ไม่ได้มุ่งเน้นที่จะสอนเรื่องหลักจริยศาสตร์ระดับสูง เรื่อง มรรค มืองค์ 8 อาจมีบางหัวข้อที่พอจะเข้าประเด็นของมรรคแปดได้บ้าง แต่ก็นับเป็นการสอนในส่วนของศีลมากกว่า และหลักพุทธจริยศาสตร์ระดับสูงมุ่งสอนให้ผู้ที่แน่วแน่จะเข้าสู่นิพพาน ซึ่งเรื่องมัลลยโศลก มุ่งที่จะสอนให้ชาว

พุทธอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขตามประสานธรรมตาทั่วไป มากกว่าจะเน้นการปฏิบัติเพื่อมุ่งโลกุตตระในหมวด พุทธจริยศาสตร์ระดับสูง คือ มรรค 8 พบว่า โดยภาพรวมแล้ว ผู้แต่งวรรณกรรมเรื่องนี้ไม่ได้มุ่งที่จะเผยแพร่คำสอนในระดับสูง เพื่อมุ่งสู่นิพพานด้วยเส้นทางของมรรค เพียงแต่เนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องที่เทศนานั้นเป็นเรื่องของศีล เรื่องของการทำตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งมีเนื้อหาส่วนหนึ่งที่เข้าประเด็นเรื่องของมรรค 8 บางข้อ หากจะนับว่าเป็นการสอนมรรควิธีที่ไม่ค่อยตรงประเด็นนัก เพราะการเจริญธรรมในวิถีของมรรคจะต้องทำให้ได้ทั้ง 8 มรรค จึงจะถือว่าเป็นการสอนพุทธจริยศาสตร์ ระดับสูงผลการวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ทั้งหมด ที่ปรากฏในพระธรรมเรื่อง มัลลยโศลกนั้น พบว่ามีเนื้อหาเป็นวรรณกรรมที่เน้นสอนจริยธรรมเพื่อมุ่งควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม เป็นคำสอนในระดับปฏิบัติ จึงเป็นวรรณกรรมคำสอนเพื่อให้เกิดความสงบสุข เอื้อเฟื้อกัน ไม่เบียดเบียนกัน ซึ่งทั้งสำนวนพระมาลัยไปท่องนรกและพระมาลัยไปสวรรค์ ต่างก็เน้นย้ำว่าให้ทำทานและรักษาศีล 5 ส่วนในข้อธรรมที่เป็นกุศลกรรมบถ และมรรค นั้น ในวรรณกรรมก็กล่าวถึงในส่วนที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางกาย มากกว่าหัวข้อที่สอนเรื่องทางปัญญา ดังนั้น หลักธรรมที่วิธีเป็นปฏิบัติเพื่อให้บุคคลขัดเกลาตนเองให้มีคุณธรรมสูงและการมุ่งสู่นิพพานจึงยังไม่มีมีการกล่าวถึงอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

จากการศึกษาประวัติของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเหนือ เรื่องมัลลยโศลกพบว่า เป็นวรรณกรรมพุทธศาสนา เรื่องมัลลยสูตร และพระมาลัยคำหลวง เป็นต้นพัฒนาการของคัมภีร์มัลลยโศลก การแต่งเรื่องราวพระมาลัยสันนิษฐานว่าแต่งขึ้นครั้งแรกในประเทศพม่าเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 16-18 เมื่อประมาณ พ.ศ. 900 พุทธศาสนาจากศรีลังกาเข้ามาสู่ล้านนา เรื่องพระมาลัยน่าจะถูกนำมาจากศรีลังกา ประมาณปีพ.ศ 1200 กว่า พระพุทธวิลาส ชาวเชียงใหม่ นำเอาประวัติพระมาลัยมาขยายความ นำมาเชื่อมโยงกับพระสูตรต่าง ๆ ตั้งชื่อว่าฎีกามัลลยเทวสูตรแต่ไม่ปรากฏว่าชื่อ “พุทธวิลาส” ในทำเนียบสมณศักดิ์ของเชียงใหม่หรือพม่า ดังนั้นจึงไม่อาจสรุปได้ว่าเรื่องมัลลยโศลกถูกสร้างขึ้นที่เชียงใหม่เทศนาธรรมเรื่องมัลลยโศลก มีความเป็นมาและความสำคัญต่อสังคมล้านนาไม่น้อยสอดคล้องกับ **ชฎาลักษณ์ สรรพานิช** (ชฎาลักษณ์ สรรพานิช, 2524: 15-17) ได้วิจัยเกี่ยวกับ พระมาลัยการศึกษาเชิงวิเคราะห์ พบว่ามัลลยโศลกเป็นเรื่องของพระภิกษุชื่อ เทพมาลัย ผู้ได้เดินทางท่องเที่ยวไปในนรกและสวรรค์ แล้วนำเรื่องราวเหล่านั้นมาเทศนาสั่งสอนให้มนุษย์ ละเว้นความชั่วและหมั่นทำความดีเพื่อจะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอริยเมตไตรย ในส่วนที่กล่าวถึงนรกสวรรค์ ซึ่งพระอรรถกถาจารย์ได้นำมาขยายความไว้ในคัมภีร์ไตรภูมิสอดคล้องกับ **สมหมาย เปรมจิตต์** (สมหมาย เปรมจิตต์, 2539: 31) ได้เขียนไว้ในหนังสือ

คัมภีร์ไบเบิลและประเพณีตั้งธรรมในภาคเหนือ พุทธศาสนาในล้านนาไทย สรุปความว่า คัมภีร์ “มัลลยโศลก” มีความเกี่ยวข้องกับ “ไตรภูมิล้านนา” ซึ่งเป็นวรรณคดีที่มีความสำคัญต่อชาวล้านนาตั้งแต่ในอดีตความเชื่อในไตรภูมิล้านนามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตชาวล้านนามาก เช่น ความเชื่อในเรื่อง กฎแห่งกรรม คือทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ ความเชื่อเรื่องของการทำบุญ ความเชื่อเรื่องชาติภพ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ สอดคล้องกับ **อติเทพ วงศ์ทอง** (อติเทพ วงศ์ทอง, 2548: 54-55) ได้วิจัยเกี่ยวกับศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและคุณค่า คัมภีร์ไตรภูมิฉบับล้านนา พบว่า ความเป็นมาของไตรภูมิในพระไตรปิฎก ในคัมภีร์ที่อยู่ในยุคพระไตรปิฎกได้บอกเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับโลกหรือจักรวาล

จากการศึกษาโครงสร้างเนื้อหาทางวรรณกรรมของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเหนือ เรื่องมัลลยโศลกทั้ง 3 ส่วน พบว่าโครงสร้างของบทเทศน์ในคัมภีร์ธรรมล้านนาบทเทศนา ในคัมภีร์ธรรมล้านนา ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 6 ประการ ดังนี้ เป็นการเทศนาคัมภีร์มัลลยโศลกที่นิยมเทศน์ด้วยการอ่านตามคัมภีร์ด้วยทำนองขับขานตามความนิยมในท้องถิ่นล้านนาแบบธรรมวัตร สอดคล้องกับ **พระนคร ปญญาวิโร (ปริงฤทธิ์)** (พระนคร ปญญาวิโร 2557:97-98) ได้เขียนไว้ในหนังสือ วิถีเทศน์ในล้านนา สรุปได้ว่าคัมภีร์ธรรมล้านนา แต่เดิมแต่งด้วยภาษาบาลีล้วน เนื่องจากในอดีต พระสงฆ์ล้านนาให้ความสนใจศึกษาภาษาบาลีอย่างแตกฉาน จนมีนักปราชญ์รณาคัมภีร์ ที่มีชื่อเสียงจำนวนมากเช่นพระสิริมงคลอาจารย์ (พ.ศ.2063) ได้แต่งคัมภีร์ภาษาบาลี เวสสันดรทีปนี มังคลัตถทีปนี จักกวาทีปนี และสังขยาปกาสฎีกา เป็นต้น ต่อมามีการแต่งคัมภีร์ธรรมแบบนิสสัย คือแปลโดยยกศัพท์ภาษาบาลีแล้ว ใช้ภาษาถิ่นล้านนาแปลศัพท์นั้นจากนั้นได้แต่งเป็นโวหารคือยกภาษาบาลีขึ้นต้นเพียงเล็กน้อย(จุนณียบท) แล้วใช้ภาษาถิ่นล้านนาแปลบรรยายขยายความพอสมควรแล้วก็แทรกภาษาบาลีและใช้ภาษาถิ่นล้านนาแปลบรรยายขยายความอีก เป็นระยะ ๆ จนจบเรื่อง สอดคล้องกับ **พระสุรต สุรปญโญ, วิโรจน์ วิชัย, พูนชัย ปันธิยะ** (พระสุรต สุรปญโญ, วิโรจน์ วิชัย, พูนชัย ปันธิยะ, 2561:408) ได้วิจัยเกี่ยวกับวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องนรกและสวรรค์ ที่ปรากฏในคัมภีร์มัลลยโศลกของล้านนา พบว่าเนื้อหาของคัมภีร์มัลลยโศลกนั้น พระสิริมงคลอาจารย์ กล่าวถึงนรก สวรรค์ บาปบุญคุณโทษ และพระศรีอริยเมตไตรยพระพุทธเจ้า เพื่อเป็นสื่อให้ได้ เข้าใจถึงกรรมดี กรรมชั่ว ผลของกรรม การทำบุญ ทำทาน อานิสงส์ของการทำ บุญทำทานและการปฏิบัติเพื่อให้ได้เกิดในสมัยของพระพุทธเจ้าพระนามว่า พระ ศรีอริยเมตไตรยในอนาคตเรื่องราวพระมัลลยมิทธิพล เป็นอย่างมากต่อความเชื่อของคนพื้นเมืองเหนือในเรื่อง นรก สวรรค์ บาป บุญ คุณโทษ คือเชื่อว่าเมื่อทำบาปก็จะได้ผลตอบแทนที่ไม่ดีคือตกนรก ส่วน เมื่อทำบุญทำทานอันเป็นความดีก็จะได้ผลตอบแทนที่ดีคือได้ขึ้นสวรรค์

จากการวิเคราะห์ ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในพระธรรมเทศนา เรื่องมัลล โผตโลก

1) หลักพุทธจริยศาสตร์ระดับต้น

ในเนื้อเรื่องกล่าวถึงผลของการทำชั่วว่าจะได้รับผลกระทบ ต้องถูกลงโทษในนรกภูมิ ต่าง ๆ นากลัว แสนจะทุกข์ทรมานเป็นเวลานานมาก ถ้าไม่ยอมถกนรกให้ ประพฤติในครองศีล 5 เป็นหลัก หรือปฏิบัติต่อบุคคลรอบตัว ตามหลักธรรม ทิศ ทั้ง 6 ในเรื่องพระมัลล กล่าวย้าถึง หลักธรรมเรื่องการรักษาศีล 5 ไว้ชัดเจนกว่า การกล่าวถึงหลักธรรม ทิศทั้ง 6

2) หลักพุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง สารของพุทธจริยศาสตร์ระดับนี้ คือ หลักศีล 8 และหลักอกุศลกรรมบถ 10 นั้นเนื่องจากหลักศีล 5 กับ ศีล 8 นั้นมีความซ้ำซ้อนกันและซ้ำซ้อนกับ หลักอกุศลกรรมบถด้วยถ้าจะนับเรื่องข้อปฏิบัติที่คาบเกี่ยวกับศีล 5 ก็นับว่าในเรื่องพระมัลลก็ สอนในหลักพุทธจริยศาสตร์ระดับกลางด้วยแต่เมื่อดูปัจจัยแวดล้อมแล้วข้อธรรมต่าง ๆ นั้นเหมือน เจตนาของผู้แต่งเรื่องพระมัลลจึงจะสอนชาวบ้านให้เกรงกลัวต่อบาป เพื่อให้สังคมสงบสุข เป็นการสอนเพื่อให้คนอยู่ร่วมกันโดยสันติซึ่งพุทธจริยศาสตร์ระดับต้นก็เพียงพอแล้ว

3) หลักพุทธจริยศาสตร์ระดับสูงเมื่อพิจารณาเนื้อหาของพระธรรมเทศนา เรื่อง “มัลล โผตโลก” พบว่า ไม่ได้มุ่งเน้นที่จะสอนเรื่องหลักจริยศาสตร์ระดับสูง เรื่อง มรรคมิองค์ 8 อาจมีบาง หัวข้อที่พอจะเข้าประเด็นของมรรคแปดได้บ้างแต่ก็นับเป็นการสอนในส่วนของศีลมากกว่าและหลัก พุทธจริยศาสตร์ระดับสูงมุ่งสอนให้ผู้มีแนวโน้มจะเข้าสู่นิพพาน ซึ่งเรื่องมัลลโผตโลกมุ่งที่จะสอนให้ ชาวพุทธอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขตามประสาคนธรรมดาทั่วไปมากกว่าจะเน้นการปฏิบัติเพื่อมุ่งโลกุต ระสอดคล้องกับ **ปัญญา ศาสตรา, และคณะ (2562: 39)** ได้วิจัยเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ศีล 5 ในทัศนะพุทธจริยศาสตร์ พบว่าพุทธจริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอุดมคติชีวิตหรือความดีอัน สูงสุด (Supreme good) เพื่อขึ้นไปถึงความดีอันสูงสูดนั้นจะต้องมีปฏิปทา (Path; Way; Method) สำหรับดำเนินชีวิตคือการสร้างเหตุเพื่อบรรลุผลถ้าต้องการผลอันสูงสูดก็ต้องสร้างเหตุให้สมควร กันพุทธจริยศาสตร์เป็นกัมมวาทะ กิริยวาทะ กล่าวคือการกระทำและความเพียรว่าเป็นเบื้องต้นแห่ง ความสำเร็จผลทั้งปวงไม่ประสงค์ให้ใครได้ดีหรือประสบความสำเร็จลอย ๆ หรือด้วยการอ้อนวอน แต่ให้สำเร็จด้วยการกระทำเองพุทธจริยศาสตร์เป็น A Self-do-it Religion คือ ศาสนาที่ต้องทำเอง เป็นการศึกษถึงพฤติกรรมแห่งความประพฤติหลักแห่งการดำเนินชีวิตของบุคคลแต่ละระดับซึ่ง แยกออกเป็น 2 ส่วนด้วยกันคือส่วนของผู้ครองเรือนซึ่งเรียกว่า(คฤหัสถ์)และส่วนของนักบวชเรียก ว่า(บรรพชิต)หลักแห่งความประพฤติหรือหลักแห่งการดำเนินชีวิตของบุคคลทั้ง 2 เมื่อกล่าวถึงระดับ ความสูงต่ำแล้ว มีอยู่ 3 ระดับด้วยกันคือ พุทธจริยศาสตร์ระดับต้นอันได้แก่ ศีล 5 พุทธจริยศาสตร์ ระดับกลางอันได้แก่ กุศลกรรมบถและพุทธจริยศาสตร์ระดับสูงอันได้แก่ มรรคมิองค์ 8

องค์ความรู้จากงานวิจัย

พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเหนือ เรื่องมัลลยโศลกนั้น เป็นวรรณกรรมขนาดสั้น ที่ถูกปรับประยุกต์มาจากวรรณกรรมพุทธศาสนา ที่ได้รับอิทธิพลความคิดจากศาสนาพราหมณ์ คือ เรื่อง “ไตรภูมิ” ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหาขนาดยาวและละเอียด ประเด็นที่เชื่อมโยงกัน คือ การอธิบายเรื่อง นรก สวรรค์ เพื่อประกอบการสอนเรื่องผลของการทำดีทำชั่วหากผู้ฟังธรรมไม่เคยมีความรู้เรื่องนรกสวรรค์แบบชาวพุทธมาก่อน การฟังธรรมมัลลยโศลกก็จะได้ข้อมูลเพียงเล็กน้อย เป็นคำบอกเล่าที่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกถึงระดับที่จะทำให้คนเกรงกลัวต่อบาปเสียทีเดียว เพราะในบทเทศน์นั้น เป็นการเล่าเรื่องโดยภาพรวมและกล่าวถึงความน่ากลัวของนรก และความหน້อยู่ของสวรรค์เพียงเล็กน้อย แต่ถ้าหากเป็นชาวพุทธที่ถูกกล่อมเกลารื่องความดีความชั่ว เคยฟังเรื่องนรกสวรรค์ เคยเห็นรูปปั้นหรือสื่อต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความทุกข์ทรมานของขุมนรก พระธรรมเทศนาเรื่องมัลลยโศลก ก็เหมือนมาย้ำเตือนให้นึกภาพน่ากลัวของนรกว่ามันเป็นสิ่งที่จะต้องหลีกเลี่ยงให้ไกล แต่หากผู้ฟังธรรมเคยอ่านวรรณกรรมเรื่อง ไตรภูมิ หรือเคยฟังธรรมมัลลยตัน มัลลยปลาย ที่เทศน์ก่อนการเทศน์มหาชาติมาก่อน ธรรมมัลลยโศลกจะเป็นการกล่าวย้ำเตือนใจให้คิดถึงเรื่องนรกสวรรค์ได้ดี เพราะมีการเทศน์มัลลยโศลกบ่อยครั้งกว่ามัลลยตัน มัลลยปลาย ซึ่งยาวกว่าและไม่สามารถจะหาฟังได้ทั่วไปดังนั้น วรรณกรรมเรื่องมัลลยโศลกจึงไม่เหมาะที่จะนำไปเทศน์ให้คนที่ไม่มีความรู้เรื่องนรกสวรรค์ตามความเชื่อของชาวพุทธเพราะแทบไม่เกิดประโยชน์ในเรื่องการสร้างตระหนักรู้ในความเกรงกลัวและความละอายต่อบาป บทบาทของพระธรรมเทศนาเรื่องมัลลยโศลกในปัจจุบันนี้คือ เป็นบทเทศน์ประกอบพิธีกรรมหรือเทศน์เป็นประเพณี เช่นเมื่อมีงานศพ คนมาร่วมงานควรได้รับรู้เรื่องเส้นทางต่อไปของผู้ที่เสียชีวิตแล้วจะได้ไปต่อซึ่งหากเป็นคนที่มีความงามความดี หมั่นทำทานรักษาศีลก็จะได้ไปสวรรค์ หากเต็มไปด้วยพฤติกรรมชั่วก็จะได้ไปสู่อบาย โดยปกติทั่วไป ตามวิถีชาวบ้าน ก็จะทำบุญทำทานเข้าวัดฟังธรรมอยู่เสมอตามวิถีชนบท การเทศนาธรรมมัลลยโศลกก็เหมือนเป็นการบอกผู้ที่มาร่วมทำบุญงานศพว่า ผู้วายชนม์จะได้ไปสู่สวรรค์ เพราะได้สั่งสมบุญด้วยการทำบุญให้ทานตักบาตร และฟังธรรม ซึ่งเป็นการสอนผู้ที่มาร่วมงานศพทางอ้อมว่า เป็นชาวพุทธต้องหมั่นทำบุญทำทานรักษาศีลฟังธรรม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากงานวิจัย

สรุป

พระธรรมเทศนาเรื่องมาลัยโผดโลก จึงเป็นวรรณกรรมคำสอนที่ประยุกต์คำสอนเรื่องบาปบุญคุณโทษและผลที่จะได้รับ ประยุกต์จากวรรณกรรมคำสอนเรื่องยาวซับซ้อนมาเป็นเรื่องสั้น ๆ ฟังง่าย ๆ แต่ประเด็นที่จะสอนยังคงมีอยู่ครบถ้วน บทบาทของพระธรรมเรื่องนี้ จึงเป็นการสืบทอดคำสอนที่เป็นหัวใจสำคัญ คือ ทำดี เว้นชั่วทำจิตใจให้บริสุทธิ์ อย่างกระชับ ไม่เยิ่นเย้อ เข้ากับยุคสมัยและความสนใจของคนทั่วไปร่วมทำบุญตามธรรมเนียมนิยม

บรรณานุกรม

- ชฎาลักษณ์ สรรพานิช.(2524). พระมัลล : การศึกษาเชิงวิเคราะห์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจาริกภาษาไทย ภาษาตะวันออก. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปัญญา ศาสตรา,จรัส ลีกา,พระสมบัติ ฐิตญาโณ,พระมหาอรรถพงษ์ ศรีระวงษ์,พระนรินทร์ สีสเตโชและ อัจฉริยะ วงษ์คำชาว. (2562). ศึกษาวิเคราะห์ศีล 5 ในทัศนะพุทธจริยศาสตร์. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 6(4), 39.
- พระนคร ปญฺญาวชิโร (ปรัญฤทธิ์). (2557). วิถีเทศน์ในล้านนา. เชียงใหม่: หจก. ซีเอ็มมีเดีย.
- พระสุรศักดิ์ สุรปญฺโญ, วิโรจน์ วิชัย, พูนชัย ปันธิยะ. (2561) วิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องนรกและสวรรค์ที่ปรากฏในคัมภีร์มัลลยโศลกของโลกของล้านนา. วารสารปณิธาน: วารสารวิชาการด้านปรัชญาและศาสนา, 14(2), 408.
- สมหมาย เปรมจิต. (2521). คัมภีร์ไบเบิลและประเพณีตั้งธรรมในภาคเหนือ พุทธศาสนาในล้านนาไทย. เชียงใหม่: ทิพย์เนตรการพิมพ์.
- อติเทพ วงศ์ทอง.(2548). ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและคุณค่าคัมภีร์ไตรภูมิฉบับล้านนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา,บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.